

T. XV (2012) Z. 1 (29)
ISSN 1509-1074

**ROCZNIK
HISTORII PRASY POLSKIEJ**
DOI: 10.2478/v10272-012-0011-0

Academic periodicals
published by the Cracow
museums after 1945: A survey
of their development and their
present-day condition

**Czasopisma naukowe
muzeów krakowskich
(po 1945 r.) — rozwój
i stan obecny**

Instytut Informacji Naukowej
i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Jagielloński
ul. prof. S. Łojasiewicza 4
PL 30-348 Kraków

**Piotr
LECHOWSKI**

KEY WORDS

Academic periodicals published under
the auspices of museums, Cracow museums
since 1945

SŁOWA KLUCZOWE

czasopisma naukowe, działalność
wydawnicza po 1945 r., Kraków,
muzea

ABSTRACT

This article deals with the academic periodicals
published by the Cracow museums after 1945
against the background of their overall publishing
record in that period. They are characterized
with regard to the following criteria: number
of issues per annum and adherence to the
publishing schedule; structure, content and
function; assessment of academic quality; formal
characteristics of the editorial formula and the
printed product; and, finally,
their social outreach.

ABSTRAKT

W artykule scharakteryzowano
periodyki wydawane przez
muzea krakowskie po 1945 r., na tle
ich działalności wydawniczej.
Czasopisma naukowe ukazujące się
do dnia dzisiejszego poddano analizie
pod kątem częstotliwości i intensywności
wydawniczej, struktury, zawartości
i funkcji, a także rangi naukowej,
cech formalno-wydawniczych
i społecznego zasięgu.

Streszczenie

Muzea krakowskie zaczęły wydawać własne periodyki naukowe po drugiej wojnie światowej. Ich nakładem, od drugiej połowy XX w. do 2010 r., ukazało się 14 tytułów czasopism naukowych, w łącznej liczbie 183 numerów. Do dziś wydawanych jest 12 tytułów, wszystkie w wersji drukowanej. Swoje bieżące periodyki o profilu naukowym posiada osiem (na 30 ogółem) krakowskich muzeów: Muzeum Narodowe w Krakowie (3 tytuły), Muzeum Archeologiczne w Krakowie (2 tytuły), Zamek Królewski na Wawelu — Państwowe Zbiory Sztuki (2 tytuły), oraz Muzeum Etnograficzne w Krakowie, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie, Muzeum Przyrodnicze PAN w Krakowie oraz Muzeum UJ (po jednym tytule). Wszystkie tytuły zostały zapoczątkowane w XX wieku (do 2000 r.). Najstarszym, ukazującym się do dziś naukowym periodykiem muzealnym są „Materiały Archeologiczne”, wydawane od 1959 r. przez Muzeum Archeologiczne w Krakowie. Większość czasopism to roczniki. Osiem tytułów jest wydawanych w miarę regularnie (średnio co półtora roku), a cztery tytuły nieregularnie, w odstępach trzy- i więcej letnich. Liczba opublikowanych do 2010 r. numerów w obrębie poszczególnych tytułów czasopism bieżących jest zróżnicowana, mieści się w przedziale od 2 do 38, łącznie ukazało się 166 numerów. Czasopisma wydawane przez muzea krakowskie reprezentują 9 dyscyplin naukowych: archeologię (trzy tytuły), historię (dwa tytuły), a także etnografię, muzeologię, numizmatykę, sztukę, technikę, wojskowość i zoologię (po jednym tytule). Na liście naukowych czasopism punktowanych znajdują się obecnie tylko „Krzysztofony” oraz „Opuscula Musealia”. Periodyki wydawane przez muzea pełnią zazwyczaj zarówno funkcje naukowe, jak i informacyjno-dokumentacyjne. Odzwierciedla to struktura ich zawartości, na którą składają się, zasadniczo rzecz biorąc, dwie części: teksty naukowe (rozprawy, przyczynki, komunikaty itp.) oraz materiały dotyczące działalności i dorobku macierzystego muzeum, występujące najczęściej w postaci kronik, sprawozdań, wspomnień, nekrologów itp. Niemal wszystkie czasopisma ukazują się w języku polskim, ze streszczeniami obcojęzycznymi, głównie w języku angielskim. Większość periodyków cechuje się wysokim poziomem edytorskim, dużym formatem, znaczną objętością (100–400 stron) i bogatym materiałem ilustracyjnym. Społeczny zasięg czasopism muzealnych należy uznać za ograniczony, przede wszystkim przez wąski profil naukowy, nieliczną grupę odbiorców, relatywnie niski nakład (500–1000 egz.), ekskluzywny system dystrybucji, a także brak elektronicznych wersji artykułów dostępnych on line. Wydawanie periodyków, mimo że stanowi duże wyzwanie dla placówek muzealnych, umożliwia prezentację i dokumentację ich działalności i dorobku naukowo-badawczego, zapewnia udział w komunikacji naukowej, a także podnosi prestiż i kształtuje pozytywny wizerunek instytucji w otoczeniu.

Działalność wydawnicza muzeów krakowskich

W Krakowie działa obecnie 30 muzeów, w tym 3 o statusie muzeum narodowego, 8 muzeów samorządowych, 10 muzeów działających w strukturze uczelni wyższych i placówek naukowych, przede wszystkim Uniwersytetu Jagiellońskiego i Polskiej Akademii Nauk oraz 9 muzeów należących do instytucji pozanaukowych, stowarzyszeń społecznych i osób prywatnych. Do największych muzeów krakowskich zaliczyć można Muzeum Narodowe w Krakowie (MNK) z 10 oddziałami, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa (MHK), które prowadzi 14 oddziałów oraz Zamek Królewski na Wawelu — Państwowe Zbiory Sztuki. Szereg muzeów krakowskich może poszczycić się bogatymi tradycjami, sięgającymi ponad stu lat istnienia i działalności, jak na przykład Muzeum Archeologiczne w Krakowie (MAK, zał. 1850), Muzeum Przyrodnicze PAN (tradycje od 1865), Muzeum Narodowe w Krakowie (zał. 1879), Muzeum Historyczne Miasta Krakowa (zał. 1899), czy też Muzeum Etnograficzne im. S. Udzieli w Krakowie (MEK, zał. 1911).

Muzea krakowskie odgrywają ważną rolę w życiu kulturalnym miasta. Są instytucjami, których zadaniem jest gromadzenie, trwała ochrona i upowszechnianie materialnych i niematerialnych dóbr historii, kultury i nauki polskiej i światowej, umożliwienie korzystania z gromadzonych zbiorów, informowanie o ich wartościach i treściach, kształtowanie wrażliwości poznawczej, estetycznej itp. Muzea organizują wystawy stałe i ekspozycje czasowe, prowadzą działalność oświatową, edukacyjną, kulturalną, naukowo-badawczą, dokumentacyjną, wydawniczą, biblioteczną i konserwatorską.

Istotne wsparcie podstawowych kierunków pracy muzeów stanowi działalność wydawnicza. Własne wydawnictwa przyczyniają się do upowszechnienia funkcjonowania muzeum, dokumentują jego dorobek wystawienniczy, naukowy i badawczy, świadczą o potencjale intelektualnym i organizacyjnym placówki. Stanowią zarazem ważne narzędzie kształtowania wizerunku muzeum jako społecznie użytecznej instytucji kulturalnej, oświatowej i naukowej.

Muzea, które prowadzą stałą działalność edytorską, wydają, z reguły, zarówno wydawnictwa zwarte (książki i broszury), jak i wydawnictwa ciągłe (serie wydawnicze i czasopisma) oraz akcydensy (druki ulotne). Publikacje muzealne ukazują

się w bardzo różnej formie edytorskiej i piśmienniczej. Różnorodność ta odzwierciedla specyfikę działalności muzealnej, różnorodność zamierzonych przez wydawcę (nakładcę) funkcji publikacji oraz potrzeby i oczekiwania zróżnicowanej publiczności muzealnej i czytelniczej. Można wymienić co najmniej cztery podstawowe rodzaje publikacji, które powszechnie wydawane są przez muzea:

1. Publikacje informacyjne o muzeum i jego działalności, do których zalicza się informatory i foldery o muzeum, sprawozdania z działalności muzeum, kroniki, informacje na stronie domowej WWW itp.
2. Publikacje towarzyszące wystawom muzealnym, najczęściej występujące w formie tradycyjnych katalogów, przewodników i informatorów wystaw.
3. Publikacje dokumentujące zbiory muzeum, np. katalogi zbiorów, albumy itp.
4. Publikacje prezentujące wyniki badań naukowych, dokumentacyjnych i źródłowych pracowników muzeum, w postaci naukowych i fachowych monografii książkowych, prac zbiorowych oraz artykułów w periodykach własnych muzeum.

Wydawnictwa muzealne pełnić mogą zatem przynajmniej cztery funkcje: informacyjno-promocyjną, oświatowo-kulturalną, dokumentacyjną i naukową. Niektóre rodzaje publikacji, np. naukowe katalogi wystaw (dawniej określane mianem „katalogów rozumowanych”) mogą pełnić wszystkie funkcje¹. Muzea wydają także druki ulotne, takie jak afisze, plakaty, pocztówki, zaproszenia itp., a także prezentacje multimedialne na CD, gry edukacyjne i inne.

Działalność wydawnicza muzeów krakowskich bardzo rzadko stanowiła odrębny przedmiot badań naukowych². Wydawane przez muzea krakowskie po drugiej wojnie światowej wydawnictwa zwarte i ciągle odnotowuje retrospektywna *Bibliografia zawartości wydawnictw muzeów w Polsce*³, a katalogi wystaw artystycznych i zbiorów muzealnych z lat 1801–1944 *Polska Bibliografia Sztuki*⁴. Odrębne bibliografie swoich publikacji posiadają jednak tylko pojedyncze muzea krakow-

¹ Por. P. Lechowski, *Polskie katalogi wystaw XIX i XX wieku. Propozycja badawcza*, [w:] *Studia bibliograficzno-bibliologiczne. Praca zbiorowa dla uczczenia 45-lecia pracy naukowej Profesora Wiesława Bieńkowskiego*, red. M. Kocójowa, Kraków 1995, s. 185–194.

² Np. P. Lechowski, *Działalność wydawnicza Muzeum Etnograficznego w Krakowie w latach 1911–2001*, [w:] *Kraków — Lwów. Książki, czasopisma, biblioteki*, t. VIII, red. H. Kosętka, Kraków 2006, s. 185–195; U. Kawecka, *Działalność wydawnicza krakowskich muzeów sztuki w latach 1989–2006, na przykładzie Zamku Królewskiego na Wawelu — Państwowych Zbiorów Sztuki i Muzeum Narodowego w Krakowie*. Praca magisterska pod kierunkiem dr hab. U. Perkowskiej. Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ 2009, maszyn., 180 s. W aneksie spis wydawnictw obu muzeów, s. 165–180.

³ M.in.: M. Laskowska, B. Pawłowska-Wilde, *Bibliografia zawartości wydawnictw muzeów w Polsce za lata 1945–1972. Druki zwarte i ciągle*, Warszawa 1974; *toż za lata 1973–1977*, Warszawa 1986; G. Kurkowska, B. Pawłowska-Wilde, *toż za lata 1978–1982*, Warszawa 1997; *toż za lata 1983–1987*, Warszawa 1999.

⁴ *Polska Bibliografia Sztuki 1801–1944*, t. 1–3, Wrocław 1975–1986; t. 4, Warszawa 1991–2008.

skie⁵. Współcześnie, ich bieżący dorobek wydawniczy jest prezentowany — zwykle jednak w pewnym wyborze i ograniczonym przedziale czasowym — za pośrednictwem witryn domowych WWW. Często charakteryzowany jest też w sprawozdaniach (kronikach) z działalności poszczególnych placówek, publikowanych okresowo w periodykach muzealnych, przede wszystkim rocznikach. Niektóre kategorie wydawnictw muzealnych, szczególnie czasopisma, są uwzględniane w analizach prasoznawczych i bibliologicznych dotyczących naukowego i fachowego czasopiśmiennictwa, zarówno krakowskiego⁶, jak i ogólnopolskiego⁷.

Większość funkcjonujących obecnie w Krakowie muzeów, zwłaszcza państwowych i samorządowych, wydaje, mniej lub bardziej regularnie, swoje publikacje. Zakres, profil i intensywność działalności wydawniczej poszczególnych muzeów są jednak bardzo różne, zależne od wielu czynników. Do najważniejszych z nich zaliczyć można status, wielkość, zasięg działalności placówki, jej potencjał kadrowy, intelektualny, finansowy i organizacyjny, dorobek i doświadczenie w zakresie prowadzenia działalności edytorskiej, potrzeby i oczekiwania publiczności muzealnej i czytelniczej itp. Największe muzea krakowskie posiadają w swojej strukturze redakcje lub działy wydawnictw, które zajmują się organizowaniem działalności wydawniczej oraz dystrybucją swoich publikacji.

Najaktywniejsze pod względem wydawniczym muzea krakowskie wydawały w ostatniej dekadzie od kilku do kilkunastu publikacji samoistnych wydawniczo (tytułów) rocznie. Zdecydowanie przodują pod tym względem dwa największe muzea krakowskie: Muzeum Narodowe w Krakowie⁸ oraz Muzeum Historyczne

⁵ K. Witkiewicz, *Bibliografia druków Miejskiego Muzeum Techniczno-Przemysłowego w Krakowie 1868–1928*, Kraków 1928; A. Dutczyńska, *Bibliografia publikacji Muzeum Narodowego w Krakowie 1883–1951*, „Sprawozdania i Rozprawy Muzeum Narodowego w Krakowie” 1951, s. 45–50; J. Skorupska-Szarlej, *Bibliografia Muzeum Narodowego w Krakowie. Cz. 1 do roku 2002*, Kraków 2004, 168 s.; P. Lechowski, *Bibliografia wydawnictw Muzeum Etnograficznego w Krakowie w latach 1911–2001*, maszyn., 30 s. [w posiadaniu autora].

⁶ Np. G. Wrona, *Krakowskie czasopisma naukowe w latach 1918–1939*, [w:] *Kraków — Lwów. Książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX w.*, t. 3, red. J. Jarowiecki, Kraków 1996, s. 117–126; W.M. Kołasa, *Prasa Krakowa w dekadzie przemian 1989–1998: rynek, polityka, kultura*, Kraków 2004, 475 s.; tenże, *Krakowskie czasopiśmiennictwo naukowe 1945–2000 — rozwój i stan współczesny*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2004, t. 7, z. 1 (13), s. 113–144.

⁷ Np. S. Dziński, *Polskie czasopiśmiennictwo naukowe, popularnonaukowe i fachowe (wg stanu z I kwartału 1998 r.)*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2000, nr 1/2, s. 115–133; G. Wrona, *Polskie czasopisma naukowe w latach 1918–1939*, Kraków 2005, 407 s.; t a ż, *Czasopisma naukowe archiwów, bibliotek i muzeów w okresie II Rzeczypospolitej*, [w:] *Czasopisma naukowe bibliotek, archiwów, muzeów*, red. A. Królczyk, Kórnik 2010, s. 115–127.

⁸ Od 1889 r. do 2002 r. MNK wydało ok. tysiąca publikacji, zob. J. Skorupska-Szarlej, *Bibliografia...* W latach 1989–2006 nakładem muzeum ukazało się 213 publikacji, z czego 119 w latach 2000–2006. W niektórych latach liczba publikacji przekraczała 20, np. w 2001 (24), 2004 (20), 2005 (30). Zob. U. Kawecka, *Działalność wydawnicza...*, Aneks 2. Spis wydawnictw MNK [za lata 1989–2006], s. 170–180.

Miasta Krakowa⁹, które, w niektórych latach, publikowały nawet ponad 20 tytułów w roku. Sporym dorobkiem wydawniczym może poszczycić się też Zamek Królewski na Wawelu — Państwowe Zbiory Sztuki (zał. 1920), który wydaje średnio w roku 6–7 tytułów¹⁰. Kilka innych autonomicznych muzeów, takich jak Muzeum Archeologiczne w Krakowie, Muzeum Etnograficzne im. S. Udzieli w Krakowie, czy też Muzeum Historii Fotografii im. W. Rzewuskiego w Krakowie (zał. 1974) wydaje średnio po kilka, z reguły od 1–2 do 3–4, publikacji rocznie¹¹. Większość pozostałych, mniejszych muzeów krakowskich, zwłaszcza tych, które nie stanowią samodzielnych placówek oraz są utrzymywane przez stowarzyszenia społeczne i osoby prywatne, prowadzi nieregularną, okazjonalną działalność edytorską, owocującą co najwyżej pojedynczymi publikacjami w kilkuletnich odstępach.

Szczególny rodzaj publikacji muzealnych stanowią wydawnictwa ciągłe, do których zalicza się serie wydawnicze i czasopisma. Ich systematyczne wydawanie jest sporym wyzwaniem dla placówek muzealnych, m.in. ze względu na duże, regularnie ponoszone nakłady finansowe, konieczność pozyskiwania autorów i odpowiednich tekstów, zapewnienie właściwego poziomu redakcyjnego i merytorycznego publikacji, zorganizowanie efektywnego systemu dystrybucji i promocji itp. Z drugiej strony, publikowanie tego rodzaju wydawnictw podnosi prestiż muzeum, umożliwia cykliczną prezentację i dokumentację jego działalności i dorobku, stanowi forum publikacyjne dla pracowników muzeum, zapewnia uczestnictwo w komunikacji naukowej, umożliwia pozyskiwanie, w drodze tzw. wymiany wydawnictw, dzieł innych edytorów itp.

Muzea krakowskie są wydawcami lub współwydawcami 28 tytułów bieżących wydawnictw ciągłych, w tym 14 serii wydawniczych oraz 14 tytułów czasopism.

Serie wydawnicze wydaje obecnie 5 muzeów. Najwięcej — siedem, ukazuje się nakładem Muzeum Narodowego w Krakowie¹², po dwa tytuły wydają: Muzeum

⁹ Od 2005 r. do 2010 r. MHK wydało ok. 120 wydawnictw (łącznie z wersjami obcojęzycznymi wybranych publikacji, zbiorami pocztówek, drugimi wydaniami itp.). Najwięcej tytułów ukazało się w latach: 2007 (20), 2008 (27) i 2009 (24). Zob. wykaz wydawnictw na stronie WWW MHK http://www.mhk.pl/wydawnictwa/inne_wydawnictwa (odczyt: 8.03.2011).

¹⁰ W latach 1989–2006 nakładem muzeum wawelskiego ukazało się 86 publikacji, z czego 48 w latach 2000–2006, zob. U. Kawecka, *Działalność wydawnicza...*, Aneks 1. Spis wydawnictw Zamku Królewskiego na Wawelu [za lata 1989–2006], s. 165–169. W 2010 r. muzeum wydało 9 publikacji, zob. strona WWW muzeum: Katalog wydawnictw <http://www.wawel.krakow.pl/pl/index.php?op=67> (odczyt: 8.03.2011).

¹¹ W latach 1911–2001 MEK wydało 170 publikacji, z tego 143 po 1945 r., zob. P. Lechowski, *Działalność wydawnicza...*, s. 194.

¹² *Grafiści z Krakowa 1998–* [7 t.]; *Historie i sztuczki, czyli wprawki z historii sztuki. Przewodniki dla dzieci 2000–* [17 broszur]; *Katalogi zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie 1973–1994* i kontynuacja: *toż. Seria Nowa 1997–* [łącznie 20 t.]; *Seminaria Niedzickie. Związki artystyczne polsko-czesko-słowacko-węgierskie* [referaty] 1981– [7 t., w tym 5 wyd. przez MNK]; *Skarby Naszych Kolekcji 2003–* [3 t.]; *Studia i Materiały Naukowe Muzeum Narodowego w Krakowie* [materiały pokonferencyjne] 2005– [2 t.]; *Z historii Muzeum Narodowego 2003–* [10 t.].

Archeologiczne w Krakowie¹³, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa¹⁴ oraz Zamek Królewski na Wawelu — Państwowe Zbiory Sztuki¹⁵, jeden tytuł — Muzeum Historii Fotografii w Krakowie¹⁶. Wszystkie serie, w większości numerowane, zostały zapoczątkowane po 1945 r. i w ich ramach ukazało się do tej pory blisko 120 książek. Dzieła wchodzące w obręb serii wydawane są w nieregularnych odstępach czasowych, zwykle co 2–3 lata. Są wśród nich klasyczne monografie, katalogi dokumentujące zbiory i historię danego muzeum, a także zbiory prac naukowych, referatów, źródeł i materiałów z badań.

Muzea krakowskie zaczęły wydawać własne periodyki naukowe po drugiej wojnie światowej¹⁷. Od drugiej połowy XX w. do 2010 r., nakładem ośmiu muzeów, ukazało się łącznie 16 tytułów czasopism, w tym 14 o profilu naukowym i 2 o profilu pozanaukowym. Dwa zlikwidowane w tym okresie periodyki zostały zastąpione przez inne. Najwięcej tytułów czasopism — pięć — wydało Muzeum Narodowe w Krakowie, trzy tytuły wydał Zamek Królewski na Wawelu — Państwowe Zbiory Sztuki, po dwa tytuły — Muzeum Archeologiczne w Krakowie i Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, a po jednym tytule ukazało się nakładem Muzeum Etnograficznego w Krakowie, Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie, Muzeum Przyrodniczego PAN oraz Muzeum UJ (zob. tab. 1).

Obecnie, spośród 30 muzeów krakowskich, bieżące periodyki wydaje 8 placówek. Jest wśród nich 6 muzeów stanowiących autonomiczne instytucje kultury (w tym 1 muzeum narodowe i 5 samorządowych) oraz 2 muzea będące agendami krakowskich placówek naukowych (UJ i PAN). Ich nakładem ukazuje się łącznie 14 tytułów czasopism bieżących, głównie roczników, w tym 12 o profilu naukowym i fachowym i 2 o profilu pozanaukowym (informacyjnym i edukacyjnym).

¹³ *Biblioteka Muzeum Archeologicznego w Krakowie* 2006– [4 t.]; *Via Archeologia: źródła z badań wykopaliskowych...* 2001– [4 t., współwyd.].

¹⁴ *Biblioteka Krzysztoforska* 2005– [3 t.]; *Katalog zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa* 2006– [3 t.].

¹⁵ *Biblioteka Wawelska* 1962– [11 t.]; *Źródła do Dziejów Wawelu* 1952– [18 t., w 22 wol.].

¹⁶ *Katalog zbiorów Muzeum Historii Fotografii w Krakowie* 2005– [3 t.].

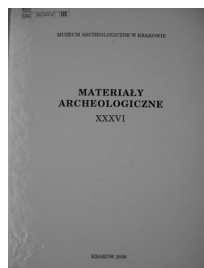
¹⁷ W okresie międzywojennym w Krakowie ukazywał się tylko jeden naukowy periodyk poświęcony sprawom muzeów, „Pamiętnik Muzealny” (wyd. 1932–1938), organ naukowy Związku Muzeów w Polsce. Por. G. Wrona, *Czasopisma naukowe...*, s. 119.

Tabela 1

Muzea krakowskie jako wydawcy czasopism (po 1945 r.)

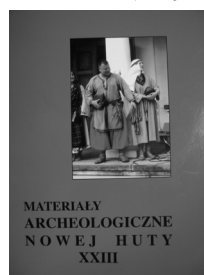
Lp.	Wydawca	Tytuł czasopisma
1.	Muzeum Archeologiczne w Krakowie	„Materiały Archeologiczne” [rocz.] T. 1: 1959 –
		„Materiały Archeologiczne Nowej Huty” [rocz.] T. 1: 1968 –
2.	Muzeum Etnograficzne im. S. Udzieli w Krakowie	„Rocznik Muzeum Etnograficznego w Krakowie” [rocz.] T. 1: 1966 –
3.	Muzeum Historyczne Miasta Krakowa	„Krzysztofony. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” [rocz.] Nr 1: 1974 –
		„Krzysztoforek” [czasopismo dla dzieci] [kwart.] Nr 1: 2008/2009 zima –
4.	Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie	„Biuletyn Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie” [rocz.] T. 1: 2000 –
5.	Muzeum Narodowe w Krakowie	„Notae Numismatae. Zapiski Numizmatyczne” [rocz.] T. 1: 1996 –
		„Rozprawy Muzeum Narodowego w Krakowie. Seria Nowa” [rocz.] T. 1: 1999 –
		„Sprawozdania i Rozprawy” („Rozprawy i Sprawozdania” ; „Rozprawy i Sprawozdania Muzeum Narodowego w Krakowie”) [niereg.] T. 1: 1952 – T. 12: 1980 [edycja zakończona]
		„Sprawozdania Muzeum Narodowego w Krakowie. Seria Nowa” [rocz.] T. 1: 2004 –
		„Studia do Dziejów Dawnego Uzbrojenia i Ubioru Wojskowego” [niereg.] Cz. 1: 1963 –
6.	Muzeum Przyrodnicze Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN	„Biuletyn Muzeum Przyrodniczego w Krakowie” [niereg.] Nr 1: 2000 –
7.	Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego	„Opuscula Musealia”. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” [rocz.] Z. 1: 1986 –
8.	Zamek Królewski na Wawelu — Państwowe Zbiory Sztuki	„Acta Archeologica Waweliana” [rocz.] T. 1: 1993 –
		„Studia do Dziejów Wawelu” [niereg.] T.1: 1955 – T. 5: 1991 [edycja zakończona]
		„Studia Waweliana” [rocz.] T. 1: 1992 –

Przegląd czasopism muzeów krakowskich zapoczątkowanych po 1945 r.¹⁸

Najdłużej ukazującym się do dziś czasopismem muzealnym w Krakowie są „Materiały Archeologiczne”, wydawane od 1959 r. przez Muzeum Archeologiczne w Krakowie. Do chwili obecnej ukazało się 38 numerów, ostatni w 2010 r. Pismo jest rocznikiem o profilu naukowym, które zamieszcza prace problemowe i przeglądowe z zakresu archeologii i prehistorii (zwłaszcza Małopolski), a także materiały z badań terenowych, doniesienia o odkryciach, kronikę działalności muzeum i inne. Na pojedynczy tom składa się zwykle zbiór kilkunastu tekstów umieszczonych w następujących działach: Artykuły — Materiały — Odkrycia — Miscellanea (Varia) — Kronika — Nekrologi. Czasopismo ukazuje się dość regularnie, zwykle co rok lub dwa, z rzadkimi, dłuższymi, przerwami. „Materiały Archeologiczne” są numerowane, wydawane w formie drukowanej, w dużym formacie A4 (21x30 cm) i znacznej objętości (200–300 s.), w twardej okładce, z charakterystycznym, dwuszpaltowym układem tekstu. Artykuły wydrukowane są języku polskim i zaopatrzone w streszczenia obcojęzyczne. Nakład pisma wynosi 600 egz., a cena ostatnich numerów sięga 50–70 zł/50 € (wraz z kosztami wysyłki). Redaktorem naukowym periodyku jest Jacek Rydzewski, dyrektor MAK. Wykaz wszystkich tomów „Materiałów Archeologicznych” wraz ze spisem treści, a od t. 32 (wyd. 2001) także ze streszczeniami poszczególnych artykułów, dostępny jest na stronie WWW muzeum¹⁹.

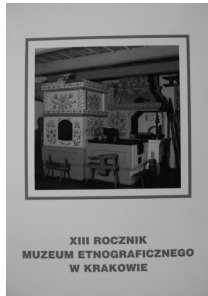
Drugim tytułem wydawanym przez Muzeum Archeologiczne w Krakowie (w tym przypadku Oddział w Nowej Hucie) są „Materiały Archeologiczne Nowej Huty”, numerowany rocznik, ukazujący się od 1964 r. Ostatni jak dotąd, 25 numer opublikowany został w 2010 r. Periodyk poświęcony jest archeologii Nowej Huty i posiada zbliżoną kompozycję oraz cechy formalno-wydawnicze do „Materiałów Archeologicznych”. Struktura czasopisma, które wydawane jest w formie drukowanej, obejmuje trzy działy: Artykuły — Kronika — Nekrologi. Na pojedynczy tom, również w formacie A4,

¹⁸ Jego podstawę stanowi ogład wybranych numerów czasopism z autopsji, informacje na temat zawartości i cech formalno-wydawniczych periodyków, dostępne w bazach bibliograficznych i na stronach WWW wydawców oraz charakterystyka zawartości periodyków wydanych w latach 1989–2006 przez MNK i Zamek Królewski na Wawelu, dokonana przez U. Kawecką, *Działalność wydawnicza...*

¹⁹ Zestawienie tomów „Materiałów Archeologicznych”: <http://www.ma.krakow.pl/publikacje/ma> oraz spis treści: <http://www.ma.krakow.pl/publikacje/ma/iX> [tu: kolejny tom].

twardej okładce i z dwuszpaltowym tekstem, składa się jednak tylko kilka artykułów w języku polskim, ze streszczeniami obcojęzycznymi, co skutkuje mniejszą objętością (100–200 s.) i niższą ceną (40 zł/21 €). Pismo ukazuje się dość regularnie co rok lub dwa, w nakładzie 450 egz. Spis treści wszystkich numerów znajduje się na stronie WWW wydawcy, od t. 22 dostępne są też streszczenia artykułów²⁰. Redaktorem naukowym czasopisma jest Małgorzata Kaczanowska.

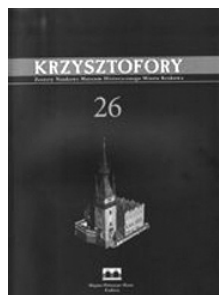

Od połowy lat 60. XX w. ukazuje się „Rocznik Muzeum Etnograficznego w Krakowie”, którego edycja stanowi najpoważniejsze po 1945 r. przedsięwzięcie wydawnicze Muzeum Etnograficznego im. S. Udzieli w Krakowie²¹. Drukowany, numerowany rocznik, o profilu naukowym, wydawany jest w nieregularnych odstępach czasu, od 1966 r., z licznymi kilkuletnimi przerwami w edycji. Do chwili obecnej ukazało się 16 tomów, ostatni w 2010 r. Pismo zamieszcza teksty naukowe i fachowe z zakresu etnografii i dziedzin pokrewnych oraz muzealnictwa, których autorami są głównie pracownicy merytoryczni muzeum. Rocznik dokumentuje także działalność, zbiory i badania placówki w postaci kroniki, katalogów zbiorów, sprawozdań z badań terenowych, edycji źródeł, spisów bibliograficznych itp. Na przestrzeni lat zmieniała się formuła wydawnicza i zawartość pisma. Problematyka pierwszych siedmiu roczników (wyd. 1966–1979) dotyczyła przede wszystkim polskiej kultury ludowej, a zwłaszcza stroju ludowego, budownictwa i gospodarki wiejskiej. Od tomu 8 „Roczniki...” mają profil monotematyczny. Zawartość kolejnych tomów stanowiły zarówno autorskie prace monograficzne (t. 9: dziecko wiejskie i t. 12: herody), zbiory materiałów pokonferencyjnych (t. 10: poświęcony założycielowi muzeum S. Udzieli, t. 11: poświęcony osobie T. Seweryna, dyrektora MEK oraz t. 13: Oswoić śmierć), jak i przewodniki po zbiorach MEK (t. 14: zbiory pozaeuropejskie, t. 15: zbiory huculskie). Ostatni, 16 tom, nosi tytuł *Wspólnota poszukujących* i poświęcony jest dyskusji wokół nowej koncepcji MEK jako miejsca odczytywania i tworzenia znaczeń. Każdy rocznik zaopatrzony jest w obcojęzyczne streszczenia artykułów, początkowo w czterech językach, obecnie wyłącznie w języku angielskim. Rocznik ma ujednolicony format B5 (17x24 cm) i kształt strony tytułowej. Objętość pierwszych siedmiu tomów wynosiła od 150 do 470 stron. Kolejne tomy nie przekraczały 200 stron, a dwa ostatnie, w cenie 35 zł, ponownie cechują się

²⁰ Zestawienie tomów „Materiałów Archeologicznych Nowej Huty”: <http://www.ma.krakow.pl/publikacje/manh> oraz spis treści: <http://www.ma.krakow.pl/publikacje/manh/iX> [tu: kolejny tom].

²¹ W pierwszym okresie istnienia (1911–1939) MEK wydało, w formie broszur, 10 numerowanych sprawozdań z działalności („Sprawozdanie Wydziału Towarzystwa Muzeum Etnograficznego w Krakowie za rok...”), obejmujących lata 1911–1921 (bez 1919), oraz 10 ilustrowanych publikacji monograficznych z zakresu polskiej kultury materialnej i sztuki ludowej w ramach serii *Wydawnictwa Muzeum Etnograficznego w Krakowie* (nr 1: 1928 — nr 10: 1937). Por. P. L e c h o w s k i, *Działalność wydawnicza...*, s. 188–189.

zwiększoną objętością (blisko 400 stron). Nakład „Rocznika...” wynosi od 500 do 1000 egz. O kształcie i zawartości pisma decyduje kilkuosobowy komitet redakcyjny, z przewodniczącym na czele, którym jest obecnie dyrektor MEK Antoni Bartosz²².

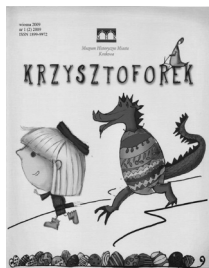

Dwa tytuły czasopism, o całkowicie odmiennym profilu, wydaje Muzeum Historyczne Miasta Krakowa. Głównym periodykiem muzealnym jest numerowany, drukowany rocznik „Krzysztofor. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa”. Jego tytuł odwołuje się do nazwy siedziby muzeum przy Rynku Gł. 35, którą jest Pałac „Pod Krzysztofor” (od godła św. Krzysztofa). Od wydania pierwszego numeru pisma w 1974 r. do 2010 r. ukazało się 27 tomów²³. Na czele kilkuosobowego kolegium redakcyjnego stoi Michał Niezabitowski, dyrektor MHK. Tak jak w przypadku periodyków innych muzeów, „Krzysztofor” łączy profil naukowy, obejmujący studia nad dziejami, kulturą i sztuką Krakowa, z dokumentacją działalności i zbiorów muzeum. Wyrazem tego jest zasadniczo dwuczęściowa struktura periodyku: Artykuły — Kronika działalności (muzeum), czasem dodatkowo Nekrologi. Niektóre, zwłaszcza ostatnie numery mają w całości lub części charakter monotematyczny. Na przykład 26 zeszyt (wyd. 2008), nawiązuje do 750. rocznicy lokacji Krakowa na prawie magdeburskim i przynosi najnowsze ustalenia badawcze na ten temat. Ostatni, wydany w 2010 r., 27 tom, poświęcony jest m.in. problematyce dziejów Krakowa w okresie okupacji niemieckiej (1939–1945) i koresponduje z otwarciem stałej ekspozycji w nowym oddziale MHK, Fabryce Oskara Schindlera. Na pojedynczy tom składa się z reguły kilkanaście (zwykle ponad 15) tekstów w języku polskim, których autorami, oprócz pracowników merytorycznych MHK, są także wybitni historycy i badacze dziejów Krakowa. Poziom naukowy periodyku doceniło Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSzW) umieszczając tytuł na liście B krajowych czasopism punktowanych, co umożliwia przyznanie dwóch punktów za umieszczoną w nim publikację naukową (w skali do 9 pkt). „Krzysztofor” cechują się dużym formatem (A4), znaczną objętością (od 200 do blisko 400 stron) i dwuszpaltowym układem tekstu. Nakład pisma wynosi 500 egz., a cena ostatniego numeru 40 zł. Na stronie WWW MHK dostępne są spisy treści w języku polskim i angielskim siedmiu ostatnich tomów (t. 21–27, wyd. 2002–2010)²⁴. Niektóre numery można nabyć za pośrednictwem muzealnego sklepu internetowego.

²² Szersza charakterystyka „Rocznika MEK” (t. 1–14) w artykule P. Lechowski, *Działalność wydawnicza...*, s. 191–193.

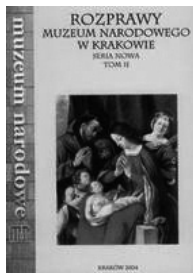
²³ Na wiosnę 2011 r. ukazał się 28, dwuczęściowy, numer „Krzysztoforów”, poświęcony historii przestrzeni urbanistycznej i środowiskowej krakowskiego Rynku. Tematyka artykułów nawiązuje do otwartej przez MHK ekspozycji pt. Śladem europejskiej tożsamości Krakowa — szlak turystyczny po podziemiach Rynku Głównego.

²⁴ Wydawnictwa — Katalog — Krzysztofor <http://www.mhk.pl/wydawnictwa/krzysztofor>

Drugim periodykiem wydawanym przez Muzeum Historyczne Miasta Krakowa jest „Krzysztoforek”, ilustrowany kwartalnik przeznaczony dla dzieci w wieku szkolnym. Pismo ma charakter edukacyjny, a jego celem jest popularyzowanie wiedzy o historii i kulturze Krakowa wśród najmłodszych. Wraz z chłopcem nazwanym Krzysztoforkiem i jego siostrą Dorotką dzieci w atrakcyjny i aktywny sposób poznają tajemnice dawnego Krakowa oraz dowiadują się o zabytkach, ciekawych wydarzeniach i postaciach z jego historii. Od grudnia 2008 r. do chwili obecnej ukazało się dziewięć, wydanych w starannej szacie graficznej numerów pisma, o objętości 26 stron w formacie 21x26 cm i cenie 6 zł za egzemplarz.

Bogatymi tradycjami w zakresie edycji wydawnictw periodycznych może poszczycić się Muzeum Narodowe w Krakowie. Od 1889 r. do wybuchu I wojny światowej, w miarę regularnie, w latach 1889–1898 oraz 1901/1902–1914/1915, ukazywało się roczne „Sprawozdanie Zarządu”, potem „Sprawozdanie Zarządu Muzeum Narodowego w Krakowie”, a od 1905 r. „Sprawozdanie Dyrekcji Muzeum Narodowego w Krakowie”. Łącznie wydano 25 wol. (razem z pojedynczym sprawozdaniem za r. 1938/1939), które zawierały podstawowe informacje o muzeum, zbiorach, działalności i pracownikach muzeum. Po przerwie, w 1952 r., pismo zostało wznowione w nowej formule wydawniczej i z nową numeracją pod tytułem „Sprawozdania i Rozprawy”, potem „Rozprawy i Sprawozdania”, od 1960 r. „Rozprawy i Sprawozdania Muzeum Narodowego w Krakowie”. Wydawane do 1980 r. (ze sprawozdaniem do 1976 r.) czasopismo, oprócz części sprawozdawczo-informacyjnej, zawierało także zbiór artykułów naukowych, wiążących się tematycznie z profilem działalności muzeum. Dopiero pod koniec lat 90. XX w., po upływie niemal 20 lat, dyrekcja MNK podjęła decyzję o wznowieniu edycji własnego periodyku. W miejsce dotychczasowych „Rozpraw i Sprawozdań...” postanowiono wydawać dwa oddzielne tytuły: „Rozprawy Muzeum Narodowego w Krakowie. Seria Nowa” o profilu naukowym oraz „Sprawozdania Muzeum Narodowego w Krakowie. Seria Nowa” z zamiarem dokumentowania działalności muzeum. Oba tytuły, w zamierzeniu roczniki, ukazują się, choć nieregularnie, do dziś. Za ich kształt i zawartość odpowiada komitet redakcyjny, w skład którego wchodzi: Zofia Gołubiew (dyrektor MNK), Tadeusz Chruścicki, Jolanta Lenkiewicz i Zdzisław Żygulski jun.

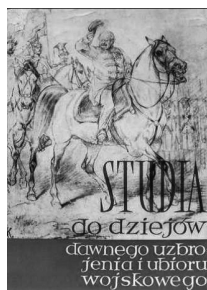
W ramach nowej edycji „Rozpraw Muzeum Narodowego w Krakowie” ukazały się, jak dotąd, w kilkuletnich odstępach, trzy tomy (t. 1: 1999, t. 2: 2004, t. 3: 2010). Profil pisma obejmuje historię sztuki, zbiory MNK i muzealnictwo. Na jego zawartość składają się artykuły i komunikaty, stanowiące rezultaty badań naukowych prowadzonych przez pracowników muzeum. Większość tekstów poświęcona jest omówieniu zabytków i dzieł sztuki, które znajdują się w zbiorach MNK lub są z nimi związane.

W periodyku zamieszczono rozprawy dotyczące m.in. zaginionego obrazu Rafaela *Portret Młodzieńca*, witraży Józefa Mehoffera, islamskich kobierców, namiotu tureckiego zdobytego w 1676 r., rzeźb dekoracyjnych Sukiennic i szereg innych. Artykuły publikowane są w języku polskim ze streszczeniami w języku angielskim. Czasopismo, wydawane w formacie B5 (17x24 cm) i objętości ok. 140 stron, cechuje wysoki poziom edytorski, bardzo dobry papier, druk i szata graficzna. Redaktorem naukowym periodyku jest Zofia Gołubiew.

Pierwszy wolumin nowej serii „Sprawozdań Muzeum Narodowego w Krakowie” wydany został jako tom 2 w 2004 r. i obejmował sprawozdania z działalności muzeum za lata 1996–1997 i rok 1998. Tom 3, za rok 1999, ukazał się w 2005 r. W przygotowaniu jest tom 1 z zaległymi sprawozdaniami za lata 1977–1995. Oba wydane tomy zawierają — w podziale na działy — sprawozdania z działalności wystawienniczej, edukacyjnej i popularyzatorskiej, konserwatorskiej, bibliotecznej, wydawniczej, nabytków i ruchu muzealiów, frekwencji, zmian personalnych, komputeryzacji i remontów, kontaktów i wyjazdów zagranicznych, publikacji, referatów i odczytów pracowników itp. Uwzględniają ponadto informacje o sponsorach, fundacjach i stowarzyszeniach działających przy muzeum, składzie organów kolegialnych, zespole pracowniczym, a także nekrologi, wspomnienia itp. Autorką tekstów jest Jolanta Lenkiewicz. Czasopismo wydawane jest na wysokiej jakości papierze, w nietypowym formacie (23x27 cm) i zróżnicowanej objętości (t. 2 — 140 stron, t. 3 — 75 stron).

Muzeum Narodowe w Krakowie jest współwydawcą także dwóch innych czasopism naukowych, wyraźnie sprofilowanych tematycznie.

„Studia do Dziejów Dawnego Uzbrojenia i Ubioru Wojskowego” wydawane są przez MNK od 1963 r., wspólnie ze Stowarzyszeniem Miłośników Dawnej Broni i Barwy (zał. 1957). Pismo o profilu naukowym obejmującym historię wojskowości i militariów, a także rzemiosło artystyczne i muzealnictwo wojskowe, ukazywało się początkowo jako „Studia i Materiały do Dziejów Dawnego Uzbrojenia i Ubioru Wojskowego”. Numerowany, dzielony na części, periodyk wydawany jest drukiem w nieregularnych, kilkuletnich odstępach czasu. Do 1988 r. ukazało się 10 numerów (z czego cztery w latach 60.) w tym jeden podwójny, a w okresie późniejszym — tylko dwa numery (cz. 11: 1997 i cz. 12: 2005). Redaktorem pisma był początkowo Zbigniew Bocheński, a następnie Zdzisław Żygulski jun. Na pojedynczy wolumin składa się zwykle od dwóch do dziewięciu artykułów naukowych w języku polskim, ze streszczeniami obcojęzycznymi (głównie w języku angielskim, rzadziej niemieckim) i ilustracjami oraz wykaz referatów i odczytów wygłoszonych na zebraniach Stowarzyszenia Miłośników Dawnej Broni i Barwy.

Z reguły objętość tomu mieści się pomiędzy 100 a 200 stronami w formacie B5 (17x24 cm), nakład liczy od 500 do 1000 egz. Dwa woluminy odbiegały od przyjętej formuły wydawniczej. Część 9–10 (wyd. 1988), poświęcona słynnej „Rolce Sztokholmskiej”²⁵, oprócz łączonych numerów, charakteryzowała się dwujęzycznym, polsko-angielskim tekstem oraz ponadprzeciętnym nakładem (3 tys. egz.). Z kolei część 11 została w całości poświęcona obszernej (350 stron) prezentacji historii, działalności i osiągnięć Stowarzyszenia Miłośników Dawnej Broni i Barwy z okazji 40. rocznicy jego istnienia.

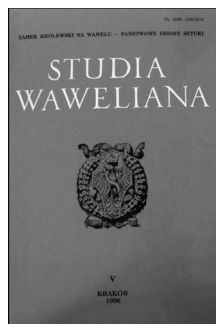

Drugim czasopiśmie naukowym, współwydawanym przez Muzeum Narodowe w Krakowie, tym razem z Sekcją Numizmatyczną Komisji Archeologicznej Oddziału PAN w Krakowie, jest czasopismo „Notae Numismaticae. Zapiski Numizmatyczne”, które ukazuje się od 1996 r. w nieregularnych odstępach czasu. Do tej pory, pod redakcją Macieja Salamona, ukazało się pięć numerów, ostatni w 2004 r. Pismo w całości poświęcone jest numizmatyce, kolekcjonerstwu monet i medali oraz zbiorom i nabytkom numizmatycznym MNK. Zamieszcza artykuły, materiały, relacje i komunikaty z badań, odkryć i znalezisk itp., których autorami jest liczne grono osób, wywodzące się także spoza środowiska krakowskiego. Większość, mniej więcej dwie trzecie, tekstów ukazuje się w języku angielskim lub — rzadziej — w innych językach kongresowych, przede wszystkim w języku niemieckim i francuskim, ze streszczeniami w języku polskim. Po polsku, z abstraktami w języku angielskim, publikowane są tylko te artykuły, które dotyczą tematyki lokalnej. Pismo dzieli się na trzy zasadnicze działy: Artykuły — Materiały — Kronika. W tomie piątym uwzględniono też dział Recenzje. Sprawozdania i kalendaria zamieszczane w dziale Kronika dotyczą, w największym stopniu, działalności Sekcji Numizmatycznej Komisji Archeologicznej Oddziału PAN w Krakowie oraz Gabinetu Numizmatycznego MNK. Pismo ukazuje się w formacie B5, o zróżnicowanej objętości (od 140 do 390 stron) i jest zaopatrzone w liczne ilustracje.

Zamek Królewski na Wawelu — Państwowe Zbiory Sztuki wydaje obecnie dwa drukowane periodyki: „Studia Waweliana” i „Acta Archeologica Waweliana”. Oba tytuły mają charakter naukowy i zostały utworzone w początkach lat 90. XX w. w miejsce, wydawanych nieregularnie w latach 1955–1991, „Studiów do dziejów Wawelu”. Do 1978 r. ukazały się cztery, liczące po ok. 500 stron, tomy „Studiów...” pod redakcją Jerzego Szablowskiego (wyd. 1955, 1960, 1968, 1978, w formacie A4 i nakładzie 1500 egz.), zawierające obszerne, wyczerpujące rozprawy naukowe na

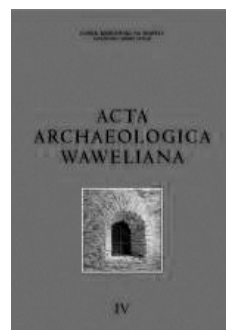
²⁵ Namalowany na rolce papieru gwasz anonimowego artysty przedstawiający wjazd króla Zygmunta III do Krakowa w 1605 r., m.in. z rzadkim widokiem husarii. Zrabowany w 1655 r. w czasie potopu szwedzkiego do 1974 r. znajdował się w Sztokholmie. Zachowała się rolka papieru o długości ok. 16 m. Obecnie w zbiorach Zamku Królewskiego w Warszawie.

tematy związane ze wzgórzem i zamkiem wawelskim. W 1991 r., po kolejnej, tym razem trzynastoletniej przerwie, wydano tom piąty, którym zakończono edycję czasopisma. W zamian, muzeum wawelskie postanowiło wydawać dwa nowe, bardziej sprofilowane tematycznie periodyki, o mniejszej objętości i nakładzie, ale bardziej regularnej częstotliwości edytowania.

Głównym periodykiem muzealnym jest rocznik „Studia Waweliana” o profilu obejmującym historię, architekturę, zabudowę, wyposażenie oraz zbiory Zamku Królewskiego na Wawelu. Od 1992 r. do dziś, pod redakcją naukową Jana Ostrowskiego, przy współpracy przy t. 1–5 Kazimierza Kuczmana, ukazało się 14 numerów pisma (w 11 wol.), ostatni w 2009 r. Pismo, o objętości 200–300 stron, dzieli się na dwa działy: „Rozprawy”, na które składa ok. 10 artykułów naukowych w języku polskim, zaopatrzonych w streszczenia angielskojęzyczne oraz „Varia”, w ramach których, oprócz przyczynków i materiałów z badań, regularnie publikowane są sprawozdania z działalności Zamku Królewskiego na Wawelu, a także wspomnienia, wykazy sponsorów i inne. W nr 9–10 (wyd. 2000/01) ukazał się spis zawartości pisma (t. 1– t.10) wraz z indeksem autorów. „Studia Waweliana” publikowane są w formacie A4 i nakładzie 500 egz. Najnowszy, 14 tom, kosztuje 40 zł.

Drugi periodyk, wydawany przez Zamek Królewski na Wawelu, „Acta Archeologica Waweliana” ma charakter wąskospecjalistyczny i — zgodnie z nazwą — poświęcony jest zagadnieniom dotyczącym archeologii wzgórza wawelskiego. Pismo, w zamierzeniu rocznik, ukazuje się w dłuższych odstępach czasu. Do chwili obecnej wydane zostały cztery numery (nr 1: 1993, nr 2: 1998, nr 3: 2006, nr 4: 2009), w formacie A4 i objętości od 50 do 150 s. Na jego łamach publikowane są zarówno prace monograficzne (nr 1 i 4), materiały pokonferencyjne (nr 2), jak i artykuły problemowe, materiały z badań wykopaliskowych itp., uzupełnione także o recenzje i omówienia wybranych publikacji dziedzinowych (nr 3). Wszystkie teksty publikowane są w języku polskim, ze streszczeniami w języku angielskim i licznymi ilustracjami. Redaktorem naukowym dwóch pierwszych tomów była Maria Podlowska-Reklewska, a dwóch kolejnych Zbigniew Pianowski. Na stronie WWW Zamku Królewskiego na Wawelu, w zakładce katalog wydawnictw, dostępny jest wykaz większości tomów obu periodyków wraz ze spisem ich treści²⁶.

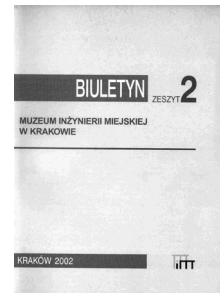

²⁶ Zamek Królewski na Wawelu. Katalog wydawnictw <http://www.wawel.krakow.pl/pl/index.php?op=67>

Wśród periodyków wydawanych przez muzea krakowskie są dwa biuletyny: „Biuletyn Muzeum Przyrodniczego w Krakowie”, którego wydawcą jest Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt Polskiej Akademii Nauk w Krakowie oraz „Biuletyn Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie”. Oba tytuły, o stosunkowo niewielkiej objętości, zostały zapoczątkowane w 2000 r., i w ciągu dekady ukazały się tylko parę razy. „Biuletyn Muzeum Przyrodniczego w Krakowie” został opublikowany w objętości ok. 100 stron i formacie B5 trzykrotnie (nr 1: 2000, nr 2: 2002, nr 3: 2005). Profil „Biuletynu...”, redagowanego przez Daniela Kubisza, obejmuje zoologię, ochronę przyrody oraz muzealnictwo przyrodnicze. Teksty w języku polskim (z abstraktami w j. angielskim) publikowane są w trzech działach: Rozprawy naukowe — Problemy muzealnictwa — Zbiory przyrodnicze.

„Biuletyn Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie”, o profilu obejmującym historię techniki, przemysłu i inżynierii Krakowa, ukazał się drukiem, jak dotąd, tylko dwa razy (nr 1: 2000, nr 2: 2002), w niewielkiej objętości (ok. 50 stron) i formacie A4, pod redakcją Ewy Wyki. Na strukturę pisma składają się trzy działy: Artykuły — Sprawozdania — Życia muzeum.

Najwyższą rangę naukową wśród krakowskich czasopism muzealnych posiada drukowany rocznik Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego „Opuscula Musealia”, który znajduje się na ministerialnej liście punktowanych czasopism krajowych. Za ogłoszoną w nim publikację naukową autor otrzymuje 9 punktów. Pismo, wydawane w ramach „Zeszytów Naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego”, ukazuje się regularnie, w odstępach nieprzekraczających dwóch lat, od 1986 r. Do chwili obecnej ukazało się 17 numerów czasopisma (t. 17: 2010), które poświęcone jest muzeologii, muzealnictwu, historii sztuki oraz dziejom i zbiorom UJ. Struktura pisma obejmuje kilka działów, zwykle są to: Zagadnienia muzealnictwa — Ze zbiorów Muzeum UJ — Miscellanea — Zabytki, czasem też inne, np. Nabytki — Konserwacja — Komunikaty. Pismo ma charakter wyłącznie naukowy i nie zamieszcza sprawozdań z działalności Muzeum UJ. Teksty autorów krajowych publikowane są w języku polskim, teksty autorów zagranicznych w językach obcych, głównie w języku angielskim. W trzech ostatnich numerach (nr 15–17) ukazał się angielskojęzyczny cykl artykułów poświęcony muzeom uniwersyteckim w świecie i Europie. Na czele komitetu redakcyjnego pisma, gromadzącego m.in. przedstawicieli kilku dużych muzeów zagranicznych, stoi Stanisław Waltoś, dyrektor Muzeum UJ do 2011 roku. Pismo cechuje się wysokimi walorami edytorskimi, wydawane jest w formacie A4, w objętości od 100 do 200 stron, z nielicznymi wyjątkami (np. nr 16

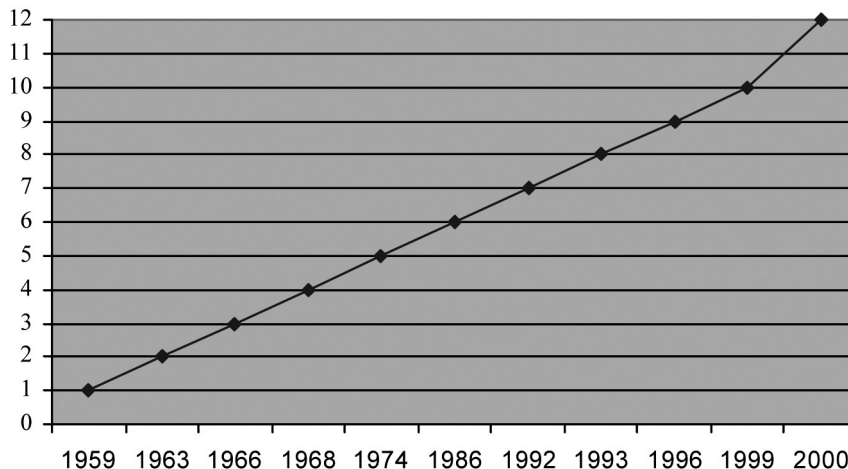
liczy 264 stron). Na stronie WWW Muzeum UJ znajduje się wykaz wszystkich numerów periodyku, wraz ze spisem ich treści. Cztery artykuły są dostępne on line w wersji pełnotekstowej²⁷.

Bieżące czasopiśmiennictwo naukowe muzeów krakowskich. Analiza

Własne periodyki naukowe wydaje osiem muzeów, mniej więcej co czwarte działające obecnie w Krakowie. Ich nakładem ukazuje się 12 tytułów, co stanowi 5% ogólnej liczby czasopism naukowych i fachowych wydawanych w Krakowie, szacowanej na ok. 230 tytułów. Głównymi instytucjami wydającymi czasopisma naukowe w Krakowie są uczelnie wyższe, na czele z Uniwersytetem Jagiellońskim, Polska Akademia Nauk, Oddział w Krakowie, Polska Akademia Umiejętności oraz miejscowe instytuty naukowe i ośrodki badawczo-rozwojowe²⁸.

Wykres 1

Przyrost liczby tytułów periodyków naukowych wydawanych obecnie przez muzea krakowskie

Wszystkie tytuły bieżących czasopism naukowych wydawanych przez muzea krakowskie są publikowane w wersji drukowanej i zostały zapoczątkowane po drugiej wojnie światowej. Pięć muzeów wydaje po jednym tytule, trzy muzea po dwa

²⁷ http://www.maius.uj.edu.pl/opuscula_musealia.html

²⁸ Por. W.M. K o l a s a, *Krakowskie czasopiśmiennictwo...*, tab. 7, s. 138–140.

tytuły lub więcej. Sześć periodyków powstało do 1989 r., osiem w okresie następnym. Przyrost tytułów był stosunkowo wolny, co obrazuje wykres 1. Po 2000 r. nie pojawił się żaden nowy tytuł, a kilka czasopism nie ukazało się już od ponad 4 lat.

Do 2010 r. wydanych zostało 166 numerów czasopism naukowych (niektóre łączone), w ok. 160 woluminach. Rozpiętość w liczbie opublikowanych numerów jest znaczna, mieści się w przedziale od 2 do 38. Niewiele ponad połowa tytułów (7) przekroczyła 10 wydanych numerów (zob. tab. 2). Można szacować, że na ich łamach opublikowano do tej pory ok. 1800 tekstów, z czego mniej więcej 70% naukowych i fachowych (ponad 1200).

Tabela 2

Liczba numerów bieżących periodyków naukowych wydanych przez muzea krakowskie do 2010 r.

Lp.	Tytuł czasopisma	Liczba numerów
1.	„Materiały Archeologiczne”	38
2.	„Krzysztofony. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa”	27
3.	„Materiały Archeologiczne Nowej Huty”	25
4.	„Opuscula Musealia”	17
5.	„Rocznik Muzeum Etnograficznego w Krakowie”	16
6.	„Studia Waweliana”	14
7.	„Studia do Dziejów Dawnego Uzbrojenia i Ubioru Wojskowego”	12
8.	„Notae Numismatacae. Zapiski Numizmatyczne”	5
9.	„Acta Archeologica Waweliana”	4
10.	„Biuletyn Muzeum Przyrodniczego w Krakowie”	3
11.	„Rozprawy Muzeum Narodowego w Krakowie. Seria Nowa”	3
12.	„Biuletyn Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie”	2
RAZEM		166

Większość czasopism to roczniki, które ukazują się jednak w dłuższych odstępach czasu. Średnia częstotliwość ukazywania się periodyków wynosi 2,5 roku. Osiem tytułów jest wydawanych w miarę regularnie (średnio od ponad roku do dwóch lat), a cztery tytuły — w odstępach kilkuletnich (3 lata i więcej). Niemal każdy tytuł odnotował w swej historii dłuższe, kilkuletnie przerwy w edycji. Dotyczy to także ostatniej dekady, w której 3 tytuły wykazują ponadstandardową przerwę (od 5 do 9 lat) od wydania ostatniego numeru. Większość (osiem) periodyków muzealnych jest wydawanych samodzielnie przez poszczególne muzea. Tylko dwa tytuły są współwydawane przez muzeum (MNK) i inną instytucję. Dwa kolejne tytuły firmuje instytucja nadrzędna, w strukturze której działa muzeum („Biuletyn Muzeum Przyrodniczego w Krakowie” — ISiEZ PAN oraz „Opuscula Musealia” — UJ).

Formuła wydawnicza periodyków muzealnych jest dość stabilna, o czym świadczy fakt, że po 1945 r. tylko dwa tytuły („Studia do Dziejów Wawelu” oraz „Rozprawy i Sprawozdania Muzeum Narodowego w Krakowie”) uległy likwidacji i zostały zastąpione przez nowe. W przypadku bieżących periodyków muzealnych obyło się też bez zmian ich tytułów, co jest dość częste w przypadku pism naukowych innych wydawców²⁹. Za zawartość, poziom merytoryczny i organizację prac edytorskich w muzeach odpowiedzialne są komitety i kolegia redakcyjne (redakcje), zwykle kilkusobowe, z przewodniczącym na czele, często dyrektorem muzeum.

Periodyki muzealne są zróżnicowane pod względem profilu naukowego, który odpowiada specjalizacji muzeum i kategorii gromadzonych przez nie zbiorów lub jest z nimi związany. 12 czasopism naukowych wydawanych przez muzea krakowskie reprezentuje 9 dziedzin naukowych, takich jak: archeologia, etnografia, historia, muzeologia, numizmatyka, sztuka, technika (inżynieria), wojskowość i zoologia. Archeologię reprezentują trzy tytuły, historię dwa, a pozostałe dziedziny naukowe po jednym tytule (zob. tab. 3).

Tabela 3

Profil naukowy periodyków wydawanych przez muzea krakowskie

Lp.	Profil naukowy	Tytuł czasopisma
1.	Archeologia	„Acta Archeologica Waweliana”
		„Materiały Archeologiczne”
		„Materiały Archeologiczne Nowej Huty”
2.	Etnografia	„Rocznik Muzeum Etnograficznego w Krakowie”
3.	Historia	„Krzysztofory. Zeszyty Naukowe MHK”
		„Studia Waweliana”
4.	Muzeologia	„Opuscula Musealia”
5.	Numizmatyka	„Notae Numismatae. Zapiski Numizmatyczne”
6.	Sztuka	„Rozprawy Muzeum Narodowego w Krakowie. Seria Nowa”
7.	Technika	„Biuletyn Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie”
8.	Wojskowość	„Studia do Dziejów Dawnego Uzbrojenia i Ubioru Wojskowego”
9.	Zoologia	„Biuletyn Muzeum Przyrodniczego w Krakowie”

Na aktualnej, sygnowanej przez MNiSzW, liście krajowych czasopism punktowanych znajdują się dwa tytuły krakowskich periodyków muzealnych: „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe MHK” (2 pkt) oraz „Opuscula Musealia. Zeszyty Naukowe UJ” (9 pkt)³⁰. Ranga naukowa periodyków muzealnych nie jest jednak — z różnych

²⁹ Tamże, s.120.

³⁰ Lista dostępna na stronie WWW MNiSzW <http://www.nauka.gov.pl> (odczyt: 31.03.2011).

względów — zbyt wysoka, o czym świadczy brak na liście innych czasopism wydawanych przez muzea polskie. Uznanie cieszyły się też trzy inne krakowskie periodyki muzealne: „Materiały Archeologiczne”, „Materiały Archeologiczne Nowej Huty” i „Studia Waweliana”, które znalazły się w rankingu krajowych czasopism naukowych, opracowanym w 1998 r. przez Ośrodek Badań Prasoznawczych UJ, z punktacją od 8 do 14 pkt, w skali do 25 pkt³¹.

Przyczyn niższego prestiżu naukowych periodyków muzealnych należy doszukiwać się nie tylko w poziomie naukowym publikowanych tekstów, który niejednokrotnie jest wysoki, ale także w rozmaitych uwarunkowaniach zewnętrznych. Zaliczyć do nich można nieregularność edycji czasopism muzealnych, mniejszy potencjał naukowo-badawczy placówek muzealnych mierzony liczbą pracowników ze stopniami naukowymi, trudności w utrzymaniu stabilnego poziomu merytorycznego w dłuższym czasie, dominację prac empirycznych i badawczych nad teoretycznymi, dość wąską, często lokalną tematykę publikacji i inne. Poza tym, spora część tytułów czasopism muzealnych nie ma charakteru wyłącznie naukowego, ale realizuje także inne, czasem doraźne cele wydawcy, takie jak autoprezentacja, dokumentacja zbiorów, kronika działalności itp.

Zawartość periodyków muzealnych jest bardzo różnorodna. Na poszczególne numery składają się zwykle zbiory dość zróżnicowanych pod względem liczebności, treści i formy, tekstów, odzwierciedlających specyfikę piśmiennictwa z danej dziedziny nauki. Przeważają różnego rodzaju publikacje naukowe, wśród których są prace oryginalne, artykuły przeglądowe, biograficzne, przyczynki, zarysy, szkice itp., referaty z konferencji naukowych, sprawozdania, relacje i komunikaty z badań, materiały i edycje źródłowe, omówienia, wykazy, katalogi eksponatów i nabytków, recenzje i omówienia piśmiennictwa, bibliografie publikacji itp. Teksty i materiały naukowe umieszczane są z reguły w dziale nazwanym Artykuły lub Rozprawy, a czasami też w innych, takich jak Materiały — Komunikaty — Varia (Miscellanea) — Recenzje. Cechą charakterystyczną periodyków muzealnych jest łączenie funkcji naukowej z funkcją informacyjno-dokumentacyjną. Wyrazem tego jest dwuczęściowa struktura periodyku muzealnego, która łączy zbiór rozpraw i materiałów naukowych z częścią sprawozdawczą dotyczącą działalności i dorobku macierzystej placówki (niekiedy też instytucji pokrewnych i współpracujących), na którą składają się kroniki, sprawozdania z działalności, kalendaria, wspomnienia, nekrologi itp. Taką dwuczęściową strukturę posiada 9 periodyków (75%). Tylko trzy tytuły mają charakter wyłącznie naukowy i nie zawierają tekstów dokumentujących działalność macierzystej placówki („Rozprawy MNK. Seria Nowa”, „Acta Archeologica Waweliana”, „Opuscula Musealia”). Formuła wydawnicza periodyków muzealnych jest

³¹ Zob. S. Dziki, *Polskie czasopiśmiennictwo naukowe, popularnonaukowe i fachowe (wg stanu z I kwartału 1998 r.)*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2000, nr 1/2, s. 115–133; W.M. Kolaś, *Krakowskie czasopiśmiennictwo...*, tab. 5, s. 132–133.

dość pojemna. Zdarza się, że numer czasopisma wypełnia w całości autorska praca monograficzna, księga jubileuszowa, czy też materiały pokonferencyjne. Niektóre tomy, w całości lub części, mają charakter monotematyczny.

Na 12 tytułów naukowych czasopism muzealnych 11 ukazuje się w języku polskim. Artykuły naukowe są z reguły zaopatrzone w streszczenia obcojęzyczne, występujące wcześniej w kilku językach, obecnie przeważnie tylko w języku angielskim. Czasem pojedyncze teksty obcojęzyczne ukazują się w języku oryginału (w przypadku języków kongresowych). Tylko jeden periodyk muzealny można uznać za angielskojęzyczny. Są to „*Notae Numismaticae. Zapiski Numizmatyczne*”, na łamach którego zasadnicze rozprawy naukowe publikowane są w języku angielskim, natomiast artykuły o tematyce lokalnej, mniej liczne, występują w wersji polskojęzycznej.

Zróznicowana jest formuła tytułowa periodyków muzealnych. To nie tylko dość powszechny, w przypadku tego typu czasopism, tytuł „*Rocznik Muzeum...*”, ale także *Biuletyn...*, *Materiały...*, *Rozprawy...*, *Studia...*, *Zeszyty...*. Kilka tytułów wykorzystuje formułę łacińską („*Acta Archeologica Waweliana*”, „*Notae Numismaticae*”, „*Opuscula Musealia*”), żaden nie jest natomiast sformułowany w języku angielskim. Nazwa muzeum występuje w tytule bądź podtytule czasopisma w pięciu przypadkach (np. „*Rozprawy Muzeum Narodowego w Krakowie*”), częściej tytuł określa profil naukowy (np. „*Materiały Archeologiczne*”) lub obiekt badań (np. „*Studia Waweliana*”).

Walorem większości periodyków muzealnych jest ich wysoki poziom edytorski. Pod względem cech formalno-wydawniczych charakteryzują się dużym formatem, nierzadko A4 (6 tytułów), znaczną objętością (średnio 200–300 stron), dobrym papierem i drukiem, atrakcyjną szatą graficzną, bogatym materiałem ilustracyjnym, w kilku przypadkach twardą okładką i dwuszpaltowym układem tekstu, a także nieco wyższym nakładem (500–1000 egz.) niż przeciętne pismo naukowe.

Podstawowym źródłem informacji na temat periodyków muzealnych oraz narzędziem ich promocji jest strona domowa WWW wydawcy. Wszystkie muzea publikujące czasopisma posiadają takie witryny. Część z nich, za pośrednictwem zakładki „*Wydawnictwa*” lub „*Publikacje*” (często w podziale na kategorie) zamieszcza wykazy numerów, niekiedy także ze spisem treści wszystkich lub części numerów (6 tytułów), rzadziej ze streszczeniami poszczególnych artykułów (2 tytuły). Jest też zwykle wskazany sposób złożenia zamówienia oraz zakupu i cena dostępnych w sprzedaży numerów. W przypadku trzech placówek istnieje możliwość nabycia czasopism za pośrednictwem muzealnego sklepu internetowego. W kilku największych muzeach krakowskich dystrybucją wydawnictw zajmują się wyodrębnione działy, np. Zespół Sprzedaży i Marketingu Wydawniczego MNK, czy też Dział Reprodukcyjny i Sprzedaży MHK. Ważnym narzędziem dystrybucji jest wymiana wydawnictw, dzięki której publikacje muzealne trafiają do wielu pokrewnych instytucji (muzeów, bibliotek, placówek naukowych itp.) w kraju i na świecie.

Spółeczny zasięg krakowskich periodyków muzealnych uznać należy za ograniczony. Profil naukowy czasopism powoduje, że mają one dość wąski zakres tematyczny i specjalistyczny charakter, co sprawia, że ich odbiorcami jest stosunkowo nieliczna grupa, którą tworzą przede wszystkim specjaliści z danej dziedziny, muzealnicy i osoby zainteresowane. Dodatkowym ograniczeniem jest niski nakład czasopism oraz fakt, że są one sprzedawane jedynie na terenie muzeum (w kiosku, sklepiku muzealnym), a nie za pośrednictwem sieci księgarskiej. Dotarcie do potencjalnej publiczności czytelniczej utrudnia też brak elektronicznych lub zdigitalizowanych wersji artykułów (z kilkoma wyjątkami), dostępnych on line.

Należy sądzić, że dotychczasowy model periodyku muzealnego okaże się dość trwałą i stabilny. Tradycyjnie wydawane, drukowane roczniki, o wysokich walorach edytorskich i zróżnicowanej zawartości służą bowiem nie tylko upowszechnianiu wyników badań naukowych związanych z działalnością placówki, ale pełnią także — równie istotne z punktu widzenia wydawcy — inne funkcje, przede wszystkim dokumentacyjne i wizerunkowe.